

prestaties basisonderwijs taal en rekenen

Voor
Ministerie van OCW

Van
Cito

Datum
15 oktober 2012

Inleiding

In deze notitie geven we een indicatie van de prestaties van basisschoolleerlingen uit 2011 in termen van het referentiekader taal en rekenen. Daarnaast geven we weer hoe de prestaties van leerlingen uit 2011 zich verhouden tot die uit de drie voorgaande jaren. Ten slotte laten we zien hoe de scores van leerlingen uit verschillende deelpopulaties zich tot elkaar verhouden. Daaruit is bijvoorbeeld af te leiden of jongens het beter doen dan meisjes of omgekeerd.

Eindtoets Basisonderwijs

De resultaten in deze notitie zijn uitsluitend gebaseerd op analyse van de Eindtoets Basisonderwijs. CVE verzorgt de rapportage over toetsen taal en rekenen die in andere sectoren (vo en mbo) worden afgenomen. Het gaat bij de rapportage van CVE overigens om toetsen met een verplicht karakter.

Referentieniveaus taal en rekenen

De Eindtoets 2011 was inhoudelijk niet afgestemd op de referentieniveaus. Daarnaast zijn de officiële grenswaarden voor 1F nog niet bepaald. Er is zodoende nog geen standaard voor niveau 1F vastgelegd, wat concreet betekent dat we niet weten hoeveel opgaven een leerling goed moet hebben om niveau 1F te halen. Aangezien er nog geen harde koppeling gemaakt kan worden tussen prestaties op de Eindtoets enerzijds en de referentieniveaus anderzijds, gebruiken we de verdeling van de resultaten in 2008 als referentie. De vaardigheid die door 75% van de leerlingen behaald werd in 2008 was het referentiepunt. Het is de verwachting dat dit punt niet ver af ligt van niveau 1F.

Fundamentele en streefniveaus voor het primair onderwijs

Volgens de officiële toewijzing van referentieniveaus aan sectoren geldt voor het primair onderwijs niet alleen niveau 1F maar ook niveau 1S. Op het ogenblik is het echter niet mogelijk om de prestaties van de populatie te duiden ten aanzien van dit laatstgenoemde niveau. Dit neemt natuurlijk niet weg dat 1S voor het onderwijs nog steeds als streefniveau fungeert en wel voor de leerlingen met de meeste capaciteiten.

Opzet Eindtoets Basisonderwijs

De Eindtoets Basisonderwijs wordt op ongeveer 85% van de Nederlandse basisscholen ingezet ten behoeve van het adviseren over een geschikt type voortgezet onderwijs. In 2011 maakten de meeste leerlingen de Eindtoets op papier. Leerlingen met een leerachterstand van tenminste anderhalf jaar maakten een speciale digitale versie van de Eindtoets (de Niveautoets). In 2011 bogen leerlingen uit groep 8 zich over een groot

aantal opgaven, waarvan 100 betrekking hadden op taal en 60 op rekenen. De opgavencategorieën waarover we in deze notitie rapporteren zijn voor taal: 1) woordenschat, 2) spelling en 3) begrijpend lezen. Voor rekenen gaat het om de categorieën: 1) getallen en bewerkingen, 2) verhoudingen, breuken, procenten, 3) meten, meetkunde, tijd en geld.

Representativiteit

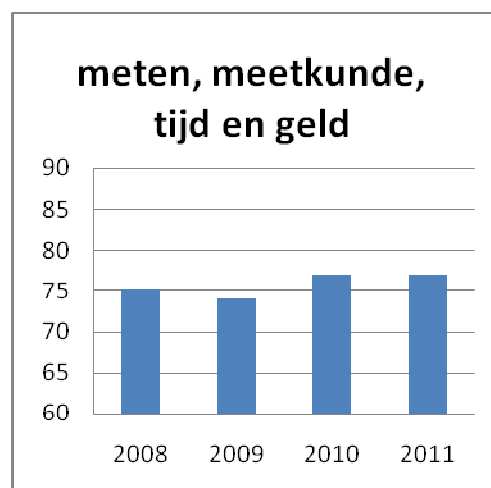
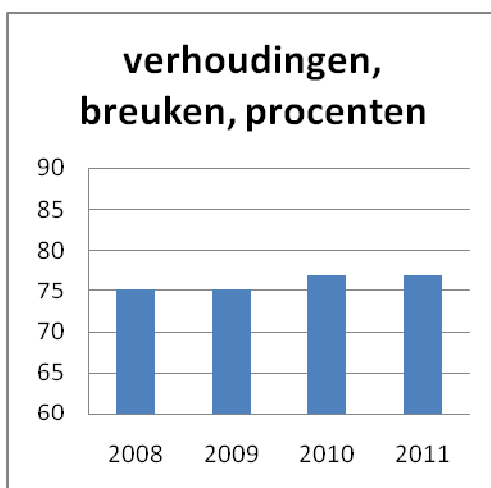
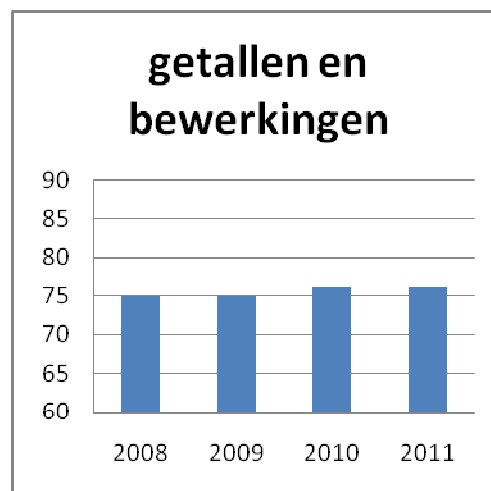
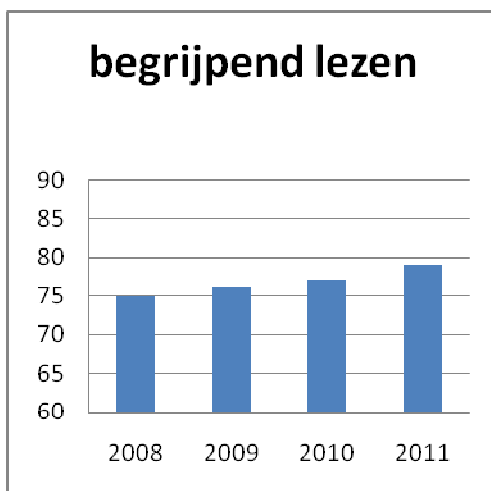
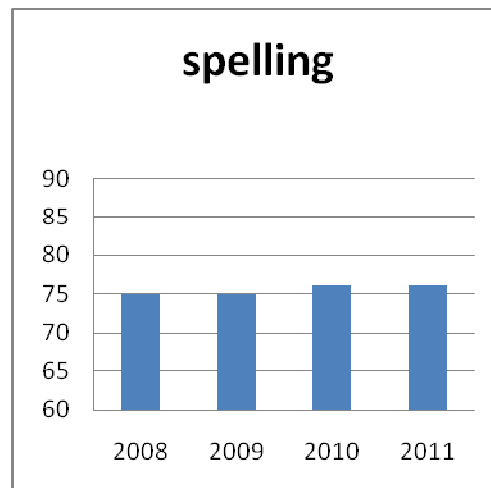
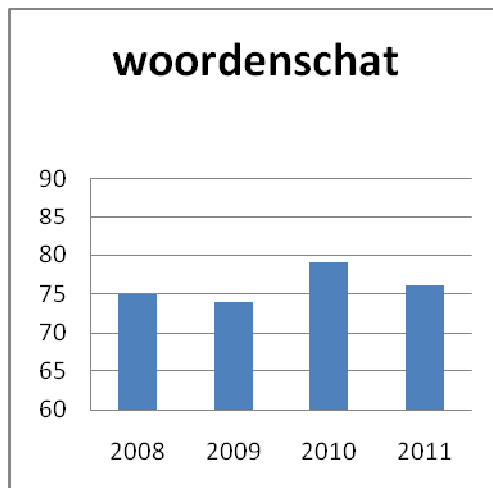
Scholen bepalen zelf of ze zich inschrijven voor deelname aan de Eindtoets en daarom zijn we eerst nagegaan of de groep deelnemers op basis van belangrijke achtergrond variabelen representatief was voor de landelijke populatie¹. Onze dataverzameling bevatte 144.408 leerlingen. Dit aantal is exclusief leerlingen die de toets op een locatie in het buitenland maakten en leerlingen uit het SO en SBO. Uit de berekeningen kwam naar voren dat we ervan uit kunnen gaan dat de groep leerlingen in onze dataverzameling representatief was. Dat betekent dat we door middel van de prestaties van deelnemers aan de Eindtoets een zeer goede indruk hebben van de landelijke ontwikkelingen.

Prestaties van leerlingen basisonderwijs in 2011

In de vergelijking van de resultaten over de jaren heen is gebruik gemaakt van de resultaten van het project JPON (Jaarlijks Peilingsonderzoek van het Onderwijsniveau). Dit onderzoek is gericht op het monitoren van het onderwijsniveau op het gebied van taal- en rekenvaardigheid in het basisonderwijs. Bij de start van het project, in 2008, hebben we voor verschillende opgavencategorieën prestatieniveaus gedefinieerd, waaronder een niveau dat door 75 procent van de leerlingen werd beheerst. Dit 75-procentniveau is dus niet bepaald op inhoudelijke gronden, maar puur op basis van hoe leerlingen in 2008 hebben gescoord. Het functioneert in het project JPON als een soort ijkpunt, zodat we na kunnen gaan hoe leerlingen zich in de loop der jaren ontwikkelen.

Als we nagaan hoe de Eindtoetsleerlingen presteren ten aanzien van dit punt, dan zien we dat er het best is gescoord op de opgavencategorie begrijpend lezen. In deze categorie beheerst 79 procent van de leerlingen het gedefinieerde prestatieniveau. Voor de overige opgavencategorieën ligt het beheersingspercentage op 76 of 77 procent.

¹ De keuze van de relevante achtergrondvariabelen is hierbij mede bepaald door de richtlijnen zoals uitgegeven door de COTAN (Commissie Toets Aangelegenheden Nederland), en is met een groot aantal variabelen aangevuld. Een belangrijke variabele is in dit geval het advies van de docent voor wat betreft het Voortgezet Onderwijs. Van de leerlingen in onze gegevensverzameling waarvan het advies bekend is, is de verdeling over de verschillende niveaus in het voortgezet onderwijs vergelijkbaar met wat in de landelijke verdeling gevonden wordt. Dit lijkt een goede indicatie dat de vaardigheid van leerlingen die de Eindtoets Basisonderwijs maken niet wezenlijk verschilt van de vaardigheid van leerlingen die deze niet maken.

grafiek 1 tot en met 6: percentage leerlingen dat het JPON-ijkpunt beheerst in de periode 2008-2011

Ontwikkeling prestaties over de jaren heen

Kijken we een aantal jaren terug (zie bovenstaande grafieken), dan zien we dat leerlingen in 2011 zowel voor taal als voor rekenen gemiddeld beter presteren dan in 2008. Het gaat maar om een klein verschil in prestatie, maar dit verschil is voor alle opgavencategorieën (m.u.v. woordenschat) wel significant, dus kan niet aan toeval worden toegeschreven. Bovendien kunnen we vanwege het grote aantal leerlingen dat meedoet aan de Eindtoets ook een klein verschil als betekenisvol aanmerken.

Verschillen tussen leerlingen

Door middel van effectschattingen is ook nagegaan hoe bepaalde subgroepen ten opzichte van elkaar presteren, bijvoorbeeld jongens ten opzichte van meisjes. Uit de analyses blijkt dat de volgende achtergrondvariabelen samenhangen met de prestaties.

- geslacht (Meisjes presteren beter op begrijpend lezen en spelling dan jongens maar jongens presteren daarentegen weer beter op rekenen.)
- leertijd (Vertraagde leerlingen presteren slechter op alle gemeten vaardigheden dan reguliere leerlingen.)
- Stratum (Scholen met relatief veel leerlingen van laagopgeleide ouders scoren slechter voor begrijpend lezen en woordenschat dan overige scholen.)
- Formatiegewicht (Leerlingen van relatief laagopgeleide ouders presteren slechter dan de overige leerlingen. De verschillen zijn groter voor begrijpend lezen en woordenschat dan voor rekenen)
- Thuis taal (Leerlingen waar thuis een andere taal (Turks, Arabisch of Surinaams/Antilliaans) wordt gesproken dan Nederlands presteren slechter op woordenschat (groot verschil) en begrijpend lezen dan leerlingen waar thuis uitsluitend Nederlands wordt gesproken. Dit effect wordt niet gevonden voor leerlingen met een andere West-Europese thuistaal. De verschillen tussen de taalgroepen zijn gecorrigeerd voor de effecten van de opleiding van de ouders.

De gerapporteerde resultaten werden in alle vier de vergeleken jaren (2008 tot en met 2011) gevonden.